

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa **P.**, so sídlom **Á.**, *zastúpeného advokátom JUDr. S., D.*, proti odporcovi **Obvodnému pozemkovému úradu v Lučenci, Nám. republiky 26**, za účasti oprávnených osôb – **1/ A**, bytom H, a spol., oprávnené osoby v 2/, 3/, 6/, 7/, 8/, 9/, 10/, 11/, 13/, 14/, 16/, 19/, 20/, 31/, 32/, 33/, 34/, 36/ a 37/ rade zastúpení **J.**, bytom O., o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia odporcu č.: LC/2007/00226-A zo dňa 16. augusta 2007, o odvolaní navrhovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 22. mája 2008 č. k. 23Sp/49/2007-52, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky napadnutý rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 22. mája 2008 č. k. 23Sp/49/2007-52 **z r u š u j e a v e c m u v r a c i a** na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

Napadnutým rozsudkom Krajský súd v Banskej Bystrici podľa § 250q ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) potvrdil rozhodnutie odporcu č. LC/2007/00226-A zo dňa 16. augusta 2007, ktorým odporca rozhodol vo veci navrátenia vlastníctva k pozemkom podľa zákona č. 503/2003 Z.z. o navrátení vlastníctva k pozemkom a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z.z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 503/2003 Z.z.“) tak, že oprávnené osoby podľa § 2 ods. 2 písm. c/ zákona č. 503/2003 Z.z. uvedené pod poradovými číslami 1/ - 40/ spĺňajú reštitučný titul podľa § 3 ods. 1 písm. d/ zákona č. 503/2003 Z.z. – odňatie vlastníctva bez náhrady postupom podľa zákona SNR č. 81/1949 Zb. SNR o úprave právnych pomerov pasienkového majetku bývalých urbánikov, komposesorátov a podobných právnych útvarov; za povinnú osobu označil navrhovateľa a oprávneným osobám priznal právo na navrátenie vlastníctva v kat. úz. L. pôvodne evidovaným v pk. vl. č. 2, zapísané na LV č. X. parcely registra E-KN pod číslami, ako sú uvedené vo výroku rozhodnutia odporcu a vo výmerách taktiež, ako sú uvedené vo výroku rozhodnutia odporcu. Spolu sa oprávneným osobám priznalo právo na navrátenie vlastníctva k pozemkom o výmere 984 576 m², riešená výmera spolu s m²: 984 576 m², podiely riešené na: 82 %, prinavrátená výmera podľa podielov v m²: 808 557 m².

Svoje rozhodnutie krajský súd odôvodnil ustanoveniami § 1, § 2 ods. 1 a § 3 ods. 1 písm. d/ zákona č. 503/2003 Z.z., keď vychádzajúc zo zistených skutočností

po preskúmaní veci a postupu správneho orgánu dospel v konečnom dôsledku k záveru, že zo strany odporcu nebolo preukázané také porušenie zákona, ktoré by malo za následok zrušenie napadnutého rozhodnutia odporcu, keďže oprávnené osoby spĺňali podmienky pre reštitúciu podľa § 3 ods. 1 písm. d/ zákona č. 503/2003 Z.z.

Navrhovateľovi nepriznal náhradu trov konania, pretože bol v konaní neúspešný.

Proti tomuto rozsudku navrhovateľ podal odvolanie majúc za to, že krajský súd nesprávne právne posúdil zistený skutkový stav veci. Zotrvával na svojich podaniach a v nich uvedených dôvodoch, ktoré namietal už v opravnom prostriedku. Vytykal tiež krajskému súdu, že v konaní bola jednoznačne pochybne vysvetlená namietaná podstatná skutočnosť zastupovania oprávnených osôb pri uplatnení reštitučného nároku pánom J., ktorý na svoju obranu k svojmu vyjadreniu na pojednávaní dňa 20.06.2007, že pri uplatňovaní reštitučného nároku konal sám za seba, teda nezastupoval iné osoby, na pojednávaní dňa 22.05.2008 uviedol, že toto uviedol preto, že si nepamätal s odstupom času, čo bolo obsahom zápisnice zo dňa 17.10.2004, keďže túto zápisnicu nemal v tom čase k dispozícii. Podľa navrhovateľa je len veľmi málo pravdepodobné, že by si pán G., ak by bol splnomocnený, nepamätal tak významnú skutočnosť, ako je poverenie k zastupovaniu pred správnym orgánom pri uplatňovaní reštitučného nároku. Toto vysvetlenie považuje navrhovateľ preto za nedostatočné a postavenie pána J. ako splnomocnenca oprávnených osôb k uplatneniu reštitučného nároku podľa zákona č. 503/2003 Z.z. za naďalej sporné a rozporuplné. Tiež uviedol, že samotná „objavená“ zápisnica zo dňa 17.10.2004 nemôže byť podkladom k splnomocneniu pána J. v zastupovaní pri uplatňovaní reštitučného nároku oprávnených osôb a to jednak z dôvodu, že sa jedná zápisnicu z mimoriadneho valného zhromaždenia vlastníkov podielov pozemkového spoločenstva lesov L. teda ďalšieho subjektu po v spise vystupujúcej B. spoločnosti a po Urbárskej spoločnosti L., ktorého už len samotný počet zúčastnených vlastníkov podľa prezenčnej listiny, kde sa uvádza 53 osôb, nekorešponduje s počtom oprávnených osôb uplatňujúcim si reštitučný nárok, kde tento je 40! Ďalej pokiaľ predmetnú zápisnicu podpísalo 32 účastníkov valného zhromaždenia neznamená to, že s ňou vyjadrilo aj súhlas.

Navrhol preto napadnutý rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 22. mája 2008 sp. zn 23 Sp/49/2007 s použitím § 220 OSP zmeniť tak, že rozhodnutie odporcu zo dňa 16. augusta 2007 sp.zn. LC/2007/00226-A sa ako nezákonné zrušuje a vec sa vracia odporcovi na ďalšie konanie.

Odporca trvajúc na svojom rozhodnutí navrhol napadnutý rozsudok krajského súdu ako vecne správny potvrdiť.

Účastníci v 2/, 3/, 6/, 7/, 8/, 9/, 10/, 11/, 13/, 14/, 16/, 19/, 20/, 31/, 32/, 33/, 34/, 36/ a 37/ rade zastúpení J. považovali odvolanie za neopodstatnené, nakoľko je založené na skutočnostiach, ktoré majú len zakryť pravú podstatu sporu. Poľnohospodárske družstvo si dalo zapísať pozemky na List vlastníctva v katastrálnom území obce L. za účelom ich predaja a vykrytia finančných podlžností. Poukázali na

to, že vyjadrenie pri prvom pojednávaní, že Ján G. nezastupoval iné osoby pramenilo z nepripravenosti k prizvanému sporu, v ktorom nie je priamy účastník. Jeho vyjadrenie bolo v tom zmysle, že zastupovanie vlastníkov a ich oprávnených dedičov nebolo potvrdené pred úradným orgánom a z tohto pohľadu ich potom nezastupoval. Ak sa navrhovateľ opiera o svoj subjektívny dojem, že je veľmi málo pravdepodobné, že by si nepamätal, koho zastupoval, nie je to dôvod na zmenu rozsudku.

Rozhodnutie krajského súdu považovali za správne s tým, že je aj naplnením zmyslu zákona č. 503/2003 Z.z., aby osobám, ktorým bola spôsobená ujma, bola na základe dostupných dokladov táto ujma napravená.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 OSP) preskúmal napadnutý rozsudok krajského súdu ako aj konanie, ktoré im predchádzalo, bez nariadenia pojednávania (§ 250ja ods. 2 veta prvá a § 214 ods. 2 v spojení s § 246c ods. 1 veta prvá OSP) a dospel k záveru, že rozsudok súdu prvého stupňa je potrebné zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie pre závažné procesné pochybenie (§ 19 OSP) a vady, ktoré mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 212 ods. 3 OSP) a ktorými bola niektorým účastníkom odňatá možnosť konať pred súdom (čl. 46 ods. 1, 2 Ústavy Slovenskej republiky).

V predmetnej veci krajský súd ako súd prvého stupňa konal a rozhodoval o návrhu navrhovateľky, ktorým bol opravný prostriedok proti rozhodnutiu odporcu, ktorého zákonnosť súd preskúmaval podľa ustanovení tretej hlavy piatej časti OSP (rozhodovanie o opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam správnych orgánov).

Z obsahu spisového materiálu včítane pripojeného administratívneho spisu odvolací súd zistil, že išlo o druhé súdne konanie, keď prvé rozhodnutie odporcu o reštitučnom nároku „účastníkov v 1. – 40. rade“ (členov urbárskej spoločnosti L.) uplatnenom dňa **29. decembra 2004** „splnomocneným zástupcom J.“ z **19. marca 2007** č. LC/2007/00226 bolo zrušené rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici z **20. júna 2007** č. k. 23Sp 14/2007-21 a vec bola vrátená správne orgánu na ďalšie konanie z dôvodu nedostatočne zisteného skutkového stavu.

Už v čase vydanie tohto prvého rozhodnutia správny orgán i súd „konali“ ako s účastníkom s niekým, kto nemal spôsobilosť ním byť, nakoľko z dokladov, ktoré ale krajský súd zadovážil až po doručovaní napadnutého rozsudku bolo preukázané, že J., označený ako účastník v 17.rade, narodený 29.3.1931, naposledy bytom v Domove dôchodcov a domove sociálnych služieb vo V., ul. Š., **zomrel dňa 1.5.2006**, P., označený ako účastník v 24. rade, narodený 3.1.1961, naposledy bytom H., **zomrel dňa 25.7.2003**, a J., označený ako účastník v 26. rade, narodený 25.2.1938, naposledy bytom T., **zomrel dňa 8.12.2004**, teda P. a J. boli už mŕtvi v čase uplatnenia reštitučného nároku. Po vydaní druhého rozhodnutia odporcu a pred začatím preskúmacieho konania na súde **zomrel dňa 30.8.2007** aj J. označený ako účastník v 1.rade, narodený 19.2.1914, naposledy bytom L.. Pokiaľ ide o J. označeného ako účastník v 15. rade, narodeného 27.7.1924 naposledy bytom Ľ., tento podľa údajov Pošty v H. a osvedčenia o dedičstve z 21. júna 2007 č.k. 4D 355/200, Dnot 192/2006

po zomrelom J. **zomrel 31.3.2006** a jeho dedičmi boli jeho synovia V. a P. (t.č. označení v úvodnej časti uznesenia ako účastníci v rade 15a/ a 15b/).

Spôsobilosť byť účastníkom občianskeho procesu (či inak povedané spôsobilosť mať procesné práva a povinnosti) t.j. občianskoprocená subjektivita účastníkov upravená v ustanovení § 19 OSP je jednou z hlavných procesných podmienok, za ktorých súd môže vo veci konať. Jej predpokladom je hmotnoprávna subjektivita vo význame spôsobilosti mať práva a povinnosti podľa hmotného práva.

Otázku právnej subjektivity rieši Občiansky zákonník (ďalej len „OZ“) ako hlavný prameň občianskeho práva (ktoré samo je profilujúcim odborom súkromného práva) v spojitosti s Obchodným zákonníkom. U fyzických osôb (§ 7 OZ) vzniká narodením, prípadne počatím, ak sa dieťa narodí živé, a zaniká smrťou, prípadne vyhlásením osoby za mŕtvu.

Z uvedeného je zrejmé, že J. označený ako účastník v 1.rade, zomrelý dňa 30.8.2007, J., označený ako účastník v 17. rade, zomrelý dňa 1.5.2006, P., označený ako účastník v 24. rade, zomrel dňa 25.7.2003, a J., označený ako účastník v 26. rade, zomrelý dňa 8.12.2004, nemali spôsobilosť byť účastníkmi konania, a u J. označeného ako účastník v 15. rade, jeho spôsobilosť byť účastníkom konania nebola preukázaná. Napriek tomu ich súd prvého stupňa považoval za účastníkov konania a doručoval im aj rozhodnutie.

Tento nedostatok by bol prvostupňový súd zistil, ak by na pojednávanie konané dňa 22. mája 2008 bol predvolal všetkých účastníkov resp. všetky oprávnené osoby a nie len ich „zástupcu“ J., ktorý sa však na tomto pojednávaní preukázal splnomocnením iba od účastníkov v 2/, 3/, 6/, 7/, 8/, 9/, 10/, 11/, 13/, 14/, 16/, 19/, 20/, 31/, 32/, 33/, 34/, 36/ a 37/ rade, a keďže tento nedostatok ponechal prvostupňový súd bez povšimnutia, nesporne odňal ostatným žijúcim účastníkom možnosť konať pred súdom.

V súdnom preskúmvacom konaní sú v zmysle § 250m ods. 3 OSP účastníkmi konania tí, ktorí nimi sú v konaní na správnom orgáne, a správny orgán, ktorého rozhodnutie sa preskúmvava.

V danej veci boli účastníkmi konania na správnom orgáne okrem navrhovateľa a oprávnených osôb aj A Á., ktoré uviedli oprávnené osoby k žiadosti, ktorá bola doručená odporcovi dňa 29.12.2004 ako povinnú osobu ku dňu účinnosti zákona. S A Á. správny orgán konal a doručil mu i správne rozhodnutie.

Súd prvého stupňa v súdnom preskúmvacom konaní nekonal ani s týmto účastníkom správneho konania, tiež mu nedoručil návrh, ktorým je opravný prostriedok proti rozhodnutiu odporcu, a ani jemu neumožnil vyjadriť sa, ani ho nepredvolal na pojednávanie, a ani mu nedoručoval rozsudok.

Ďalším závažným procesným pochybením krajského súdu bolo nedoloženie procesného plnomocentva JUDr. S., ktorý bol navrhovateľom splnomocnený na zastupovanie len v správnom konaní (plná moc zo dňa 29.3.2007 na zastupovanie vo veci vedenej na Obvodnom pozemkovom úrade v Lučenci č.k. LC/2007/00045 a LC/2007/00226) a napriek výzve súdu (úprava na č.l. 26) na pojednávaní pred súdom prvého stupňa procesnú plnú moc (§ 28 OSP v spojení s § 246c ods. 1 veta prvá OSP) nepredložil, ktorý nedostatok súd celkom opomenul. Pritom nie je sporné, že súdne preskúmvacie konanie nielen podľa druhej hlavy piatej časti OSP ale aj podľa tretej hlavy piatej časti OSP nie je pokračovaním správneho konania, ale samostatným súdnym konaním so samostatnou povahou.

Pre tieto závažné procesné pochybenia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky neostalo iné ako napadnutý rozsudok krajského súdu podľa § 250ja ods. 3 veta druhá OSP a § 221 ods. 1 písm. b/ a písm. f/ OSP v zrušiť a podľa § 221 ods. 2 OSP mu vec vrátiť na ďalšie konanie.

V ďalšom konaní krajský súd odstráni zhora vytýkané vady konania, pričom sa náležite vporiada aj s námietkami navrhovateľa vznesenými v opravnom prostriedku a v odvolaní.

Vzhľadom na procesnoprávny charakter väd konania, pre ktoré došlo k zrušeniu napadnutého rozsudku, sa odvolací súd v danom štádiu konania vecou síce podrobnejšie meritórne nezaoberal, no napriek tomu dáva do pozornosti prvostupňového súdu, že skutočnosť, že najmenej dve z oprávnených osôb (P. a J.) boli mŕtvi už v čase uplatnenia reštitučného nároku, vzbudzuje vážne pochybnosti o náležitom uplatnení nároku na základe pripojeného zoznamu oprávnených osôb urbárskej spoločnosti k pozemkom tvoriacim poľnohospodársky pôdny a lesný pôdny fond k pozemkom zapísaným vo vložke č. 2 kat. úz. Obce L. pod radovým č. 2 podľa zákona č. 503/2003 Z.z.

Zákon č. 503/2003 Z.z. o navrátení vlastníctva k pozemkom je jedným zo zákonov reštitučného charakteru, ktorého cieľom vyjadreným v jeho preambule je spolu s ostatnými reštitučnými zákonmi (aj zákonom č. 229/1991 Zb. v platnom znení, zákonom č. 330/1991 Zb. v znení noviel - § 37 až § 39) zabezpečiť tzv. reštitučné procesy zmiernenia niektorých majetkových krívd, ku ktorým došlo v zákone presne ustanovenom období vo vzťahu k presne vymedzenému okruhu osôb a na základe v zákone taxatívne ustanovených prípadov straty majetku.

Účelom zákona č. 503/2003 Z.z. v platnom znení je navrátenie vlastníctva k pozemkom, ktoré nebolo vydané podľa osobitného predpisu. Vlastnícke právo sa vracia k pozemkom, ktoré tvoria
a/ poľnohospodársky pôdny fond alebo do neho patria a
b/ lesný pôdny fond.

Podľa § 3 ods. 1 písm. d/ zákona č. 503/2003 Z.z. oprávneným osobám sa navráti vlastníctvo k pozemku, odňatia bez náhrady postupom podľa zákona

Slovenskej národnej rady č. 81/1949 Zb. SNR o úprave právnych pomerov pasienkového majetku bývalých urbárikov, komposesorátov a podobných právnych útvarov.

Kto je oprávnenou osobou podľa zákona č. 503/2003 Z.z. je ustanovené v § 2 tohto zákona.

„Urbarialisti“ alebo „urbárici“ boli osoby, ktoré podľa starého stavovského práva uhorského patrili do stavu poddaných, a ktoré podliehali právnej vrchnosti zemana. Tieto osoby nemali vlastnú pôdu - pozemky, ktorú im dal šľachtic do užívania. Za užívanie pozemkov urbármu museli poskytovať - poddanskú robotu ako aj materiálne a peniaze. Vzťah medzi šľachticmi a osobami jemu podliehajúcimi - urbárikmi je urbárom.

Keďže zákon č. 229/1991 Zb. ani zákon č. 503/2003 Z.z. neupravili reštitúcie špecifické pre podmienky Slovenska, riešil ich republikový právny predpis a to štvrtá časť zákona SNR č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov.

Ustanovenia § 37 ods. 1 zákona č. 330/1991 Zb., podľa ktorého spoluvlastníckymi podielmi, ktoré sa majú vydať podľa osobitného predpisu alebo ku ktorým zaniká užívacie právo, sa rozumejú aj užívacie podiely alebo iné práva na spoločných nehnuteľnostiach, na ktoré sa vzťahovali predpisy o úprave právnych pomerov pasienkového majetku bývalých urbárikov, komposesorátov a podobných právnych útvarov a § 37 ods. 2 cit. zákona, podľa ktorého na uplatňovanie nároku na vydanie nehnuteľnosti a nárokov vyplývajúcich zo spoluvlastníctva v pozemkových úpravách určia oprávnené osoby (spoluvlastníci) spoločného zástupcu (spoločných zástupcov) a spôsob jeho konania; na čo je potrebný súhlas majiteľov väčšiny podielov, sa nesporne vzťahuje i na uplatnenie reštitučného nároku podľa ustanovenia § 3 ods. 1 písm. d/ zákona č. 503/2003 Z.z. (obdobne ako pri ustanovení § 6 ods. 1 písm. d/ zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov, ďalej len „zákon č. 229/1991 Zb.“).

Bývalí členovia urbáru teda mohli poveriť svojho zástupcu na uplatnenie nároku na vydanie nehnuteľnosti v zmysle § 37 ods. 2 zákona SNR č. 330/1991 Zb., avšak toto poverenie musí byť zrozumiteľné, jednoznačné a formulované tak, aby bolo bez akýchkoľvek pochybností zrejmé, kto je povereným spoločným zástupcom, ktoré osoby poverenie udelili a na aký konkrétny právny úkon bolo udelené.

Z týchto aspektov bolo potrebné posúdiť aj danú preskúmanú vec, pričom je potrebné, aby sa v ďalšom konaní krajský súd náležite vypořiadal aj s tým, ako a či odporca doplnil skutkový stav veci po zrušujúcom rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 20. júna 2007 č. k. 23Sp/14/2007-21.

V novom konaní rozhodne súd prvého stupňa opäť aj o náhrade trov konania, vrátane konania odvolacieho (§ 224 ods. 3 OSP v spojení s § 246c ods. 1 veta prvá OSP).

P o u č e n i e: Proti tomuto uzneseniu opravný prostriedok nie je prípustný.

V Bratislave, dňa 23. septembra 2009

JUDr. Jana Baricová, v. r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia:
Peter Szimeth